

**ІЗ ІСТОРІЇ САДІВНИЦТВА ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ: ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ-
ПОМОЛОГ, ЗАСНОВНИК НАУКОВОГО ПЛОДІВНИЦТВА, АКАДЕМІК
В. В. ПАШКЕВИЧ**

В. В. Пашкевич – визначний вчений, один із засновників вітчизняної помології, доктор біологічних наук (1934), академік ВАСГНІЛ (1935). Основні дослідження присвячені вивченню сортоведення плодових культур. Наукова спадщина – понад 300 наукових робіт із різних питань садівництва.

В. В. Пашкевич народився в Білорусі 10 червня 1857 р. в селі Семеновичі Мінського повіту (нині Червенський район). Випускник Мінської духовної семінарії. В 1882 р. закінчив фізико-математичний факультет Імператорського Петербурзького університету з присудженням наукового ступеня магістра природничих наук за дисертацію «Флора квіткових рослин Мінської губернії».

З наступного року він був відряджений за кордон, на два роки для „вивчення садівництва, виноградарства, а також інших галузей садівництва, в Німеччину в Гейзенгеймське училище садівництва і виноградарства на Рейні” [12, с. 72]. Останні три місяці відрядження провів у подорожах по садових закладах півдня Німеччини і Австрії, побував у Швейцарії, завершивши закордонне перебування у Східній Пруссії, знайомством з установами Проскауського помологічного інституту.

З 1894 р. служив в департаменті землеробства Міністерства землеробства та Державного Майна. З 1885 р. В. В. Пашкевич викладає в Уманському училищі землеробства і садівництва ботаніку та садівництво, завідує Уманським Царициним Садам.

Діяльність В. В. Пашкевича в Умані розпочалася 21 квітня 1885 р. і тривала до 31 січня 1892 р. За цей порівняно короткий час він встиг зробити дуже багато, і частиною цих надбань продовжують користуватися наші сучасники. За визнанням самого Василя Васильовича тут він отримав можливість ознайомитися з численними колекціями саду, що дало значний матеріал для подальшої діяльності.

В. В. Пашкевич зробив помітний вклад в підтримку та розвиток парку, який в той час перебував в запущеному стані. Особливу цінність для сьогоднішньої „Софіївки” становить „Англійський парк”, або Арборетум, який у 1890-1891 рр. був висаджений екзотичними породами дерев і кущів. З нагоди 210-річного ювілею Національного дендропарку „Софіївка” НАН України були проведені значні роботи з упорядкування насаджень та дорожньо-алеїної системи і присвоєння цій ділянці імені видатного вченого-садівника В. В. Пашкевича.

Закладається помологічний сад, в якому було 350 сортів яблуні, 250 – груш, 40 – слив, 50 сортів вишень і черешень вітчизняного та закордонного походження; створюється формовий сад для навчання учнів технології обрізування плодкових дерев і ягідних кущів, вперше в Київській губернії розпочато культивуацію винограду. За ініціативою Василя Васильовича було запроваджено різні способи технічної переробки: сушіння плодів і овочів, варка паст, пастили, мармеладу, виготовлення плодово-ягідних вин. За вказівками В. В. Пашкевича була споруджена сушильня Рейнольда і сонячна сушильня [11].

Діяльність Василя Васильовича в Уманському училищі сприяла подальшому розвитку плодового та декоративного садівництва, виноградарства в Російській імперії, а пізніше і в Україні.

Подальша діяльність В. В. Пашкевича була пов'язана з Нікітським ботанічним садом в Криму та Імператорським ботанічним садом в Петербурзі. З 21 липня 1894 р. він був призначений на посаду старшого спеціаліста із садівництва при Департаменті Землеробства, а з 1912 р. – чиновником із

особливих доручень при Головному управляючому Землеустроєм та Землеробством.

Василь Васильович, виконуючи різні доручення Департаменту Землеробства, ознайомився зі станом садівництва майже всієї європейської частини Росії, дослідив безпосередньо плодівництво Воронежської, Нижегородської, Казанської, В'ятської, Симбірської, Самарської, Саратовської, Астраханської, Пензенської і Волинської губерній і розпочав у 1914 р. дослідження Мінської губернії. Звіти про цю роботу були надруковані Департаментом окремими томами під загальною назвою: „Плодівництво в Росії: Матеріали і дослідження” [2]. Загальна кількість праць про стан плодівництва в Росії викладена в 12 томах (містяться у фондах наукової бібліотеки Уманського національного університету садівництва).

Окрім цих праць, В. В. Пашкевич написав „Підручник садівництва для нижчих шкіл садівництва” у трьох частинах, який був двічі перевиданий, а також „Плодове сортоведення або Помологія на нових началах” та книгу „Родоначальні форми і дикі родичі плодових дерев” [7; 9; 10].

Займався Василь Васильович і викладацькою діяльністю: читав курс плодівництва і помології на Петроградських сільськогосподарських курсах та на Стебутівських вищих жіночих сільськогосподарських курсах, розвиваючи свою програму помології на нових засадах [12, с. 72-74].

Виступивши проти описового підходу до сортів плодових культур, який обмежує завдання помолога лише класифікацією сортів на основі морфології плоду, вчений вважав за необхідне вивчення біологічних особливостей сортів, таких, як стійкість до хвороб і морозів, продуктивність, терміни проходження фенофаз. Важливе значення В. В. Пашкевич надавав виявленню зв'язку сучасних сортів з родоначальними формами плодових рослин, необхідності глибокого вивчення дикорослих родичів. Сучасна система помології як наукової дисципліни, що займається різнобічним вивченням сортів плодових рослин, викладена В. В. Пашкевичем в книзі „Загальна помологія, або вчення

про сорти плодових дерев”(1930). Під керівництвом В. В. Пашкевича було здійснено сортове районування плодових і ягідних культур[6; 8].

В. В. Пашкевич приділяв велику увагу медицині, зокрема, гомеопатії. Він стояв біля витоків вітчизняної лікарської індустрії, брав безпосередню участь в організації Могилевської дослідної станції лікарських рослин, керував роботою по заготівлі лікарської сировини в Білорусії й на Україні.

В 1894 м. Пашкевич опублікував „Перший російський посібник з культури лікарських і запашних рослин”. В 1925 р. учений виступав на Всесоюзній нараді по лікарських рослинах і лікарській сировині. В 1926 р. Пашкевич організував науково-дослідну роботу з лікарськими рослинами в системі ВАСГНІЛ.

Ще в дореволюційний період в „Щорічнику департаменту землеробства” ним були опубліковані описи лікарських рослин і їх медичне застосування. Пізніше В. В. Пашкевич доповнив і переробив багато матеріалів і випустив книгу „Лікарські рослини, їх культура й збір” [1; 4]. Дані про корисні рослини продовжували поповнюватися. В 1939 р. у співавторстві зі співробітником інституту рослинництва ім. М. І. Вавилова Г. Н. Крейєром, була видана книга „Культура лікарських рослин” [3]. Вона стала останньою, що вийшла за життя вченого.

Після реорганізації системи управління державою (1917 р.), В. В. Пашкевич переходить на викладацьку діяльність до Ленінградського сільськогосподарського інституту у якості професора (1922 р.). Працював в інституті рослинництва ім. М. І. Вавилова, на Ленінградській та Павловській плодовоовочевих дослідних станціях. На Павловській експериментальній базі Всесоюзного інституту рослинництва посівом насіння від природного запилення мічурінського сорту Бельфлер-китайка виведений сорт „яблуко Пашкевича червоне” (в 1948 р. прийнятий Державною комісією із сортовипробування).

У 1935 р. він стає членом ВАСГНІЛ, йому було присуджене почесне звання „заслужений діяч науки і техніки РРФСР” [5, с. 255]. Був В. В.

Пашкевич і членом Імператорського Петербурзького товариства садівників, за сприяння якого виходив журнал „Плодоводство”.

В. В. Пашкевич був надзвичайно доброю, широко освіченою людиною, тонким знавцем і цінителем мистецтва, дуже любив літературу й музику.

Помер В. В. Пашкевич 14 липня 1939 р.

Література:

1. Пашкевич В. В. Лекарственные растения, их культура и сбор. Руководство к изучению лекарственных растений и их культуры для агрономов, сельскохозяйственных учебных заведений, для фармацевтов и любителей / В. В. Пашкевич . – М.-Пг., 1924. – 100 с.
2. Пашкевич В. В. Плодоводство в Казанской губернии / В. В. Пашкевич // Плодоводство в России: Материалы и исследования. — СПб., 1899. — Вып. 2.
3. Пашкевич В.В. Культура лекарственных растений / В. В. Пашкевич.– СПб., 1894. –132 с.
4. Пашкевич В.В. Лекарственные растения, их сбор и культивирование / В. В. Пашкевич. – М., 1930. –100 с.
5. Пашкевич В. В. // Большая Советская Энциклопедия. – М., 1955. – Т. 32. – С. 255.
6. Пашкевич В. В. Бесплодие и степень урожайности в плодоводстве в зависимости от сорта опыляющего / В. В. Пашкевич. – Л.: Изд. Ин-та растениеводства, 1931. –201 с.
7. Пашкевич В.В. Плодовое сортоведение или Помология на новых началах / В. В. Пашкевич .– СПб., 1911. – 100 с.
8. Пашкевич В. В. Сортоизучение и сортоводство плодовых деревьев / В. В. Пашкевич. – М.-Л.: Сельхозгиз, 1933. –512 с.
9. Пашкевич В. В. Учебник садоводства для низших школ садоводства / В. В. Пашкевич.– СПб., 1910. – 288 с.
10. Пашкевич В. В. Учебник садоводства / Пашкевич В. В. – Б. м., б. г. – 288 с.

11. Уманский Царицын сад // Вести Импер. Рос. Общества садоводства. — СПб., 1894. — №3. — С. 167-179.

12. Юбилейный справочник журнала „Плодоводство” за истекшее двадцатилетие: 1890-1914. — СПб., 1914. — С. 72-74.